

Нина Раденковић

Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево

ninanikodijevic@yahoo.com

Биљана Давидовски

Народна библиотека Ужице

biljana.davidovski@gmail.com

КАКВА НАМ БИБЛИОТЕКА ТРЕБА?

Конференција посвећена библиотекама, њиховој улози и позицији у савременом друштву, одржана је 26. октобра 2018. године у Народној библиотеци Србије, у организацији мреже EUNIC¹ – националног института за културу земаља Европске уније, у партнерству са Делегацијом ЕУ у Србији и уз веома значајну сарадњу са Народном библиотеком Србије, Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић” и Катедром за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Присутним колегама добродошлицу су пожелели домаћини конференције Ласло Блашковић, управник Народне библиотеке Србије, и Јоханес Иршик, председник EUNIC Србија кластера. Пол-Анри Пресе, шеф за информисање, комуникацију и медије Делегације ЕУ у Србији, обратио се публици истакавши да библиотеке треба да пронађу своје ново место у друштву, у складу са променама у начинима информисања, те да је њихов главни адут – провереност и валидност података у времену када медији често пласирају неистините информације. Еминентни библиотекари из Немачке, Француске, Аустрије, Италије, Шпаније и Србије представили су иновативне пројекте као примере добре праксе у оквиру два панела: Савремена библиотека – корисници у фокусу, који је модерирала Ивана Јовановић Арсић (EUNIC Србија) и Савремена библиотека – Библиотечке услуге у фокусу, који је модерирала Јелена Глишић (EUNIC Србија).

Рафаела Милер (Берлин) и Астрид Мекл (Минхен) излагале су на

---

¹ EUNIC (European Union National Institutes for Culture) мрежу чине културни центри земаља ЕУ: Институт Сервантес у Београду, Гете институт Београд, Француски институт у Србији, Италијански институт за културу у Србији, Аустријски културни форум.

тему *Млади и адолесценџи – случај вечитио проблематичне циљне групе*. Представиле су нове руководеће принципе у раду са младима. Оно чиме се последњу деценију баве у потпуности је у складу са њиховим интересовањима и активностима: од едукација о ауторским правима за јутјубере и гејмере до медијске компетенције – активним и креативним радом (*Fake news!*), а укључени су и њихове редовне активности. Истакле су неопходност умрежавања, односно тражења партнерстава са организацијама цивилног друштва и другим важним установама у локалној заједници. Њих нарочито интересује култура младих и није им толико важно да млади буду чланови библиотеке, важно је да бораве у библиотеци и буду активни. Њихов слоган је: Будућност је сада! Немачке библиотеке подстакле су младе да своје градове улепшавају графитима и тако развијају своју заједницу. Чести гости у библиотекама су и *YouTube* звезде које адолесцентима објашњавају како да постану успешни на интернету, или пак представљају своје омиљене књиге, што директно утиче на пораст читања.

О раду са овим групама говорио је и француски библиотекар Жилијен Пот (Медијатека у Сирену): *Лојалности младих кроз допринос раду медијатеке*. На самом почетку излагања сазнали смо да град Сирен препознаје значај културе те из свог буџета издваја чак 10% за културу. Медијатека постоји независно од библиотеке, од 2000. године. У угодном, пријатном простору за рад (медијацију) раде три тима а медијатека је на услузи корисницима (не бави се управљањем колекцијама, збиркама књига). Потпуно су посвећени томе да библиотеку учине занимљивом за локално становништво. У њој корисници могу самостално да уче стране језике. Простор за видео-игре осмишљен је креативно и опремљен рачунарима и конзолама за видео-игре, таблетима и киндлерима. Приликом креирања и опремања простора спроведен је конкурс за идеје код гимназијалаца. Сви рачунари повезани су на један велики монитор, а време за игру је ограничено. Негује се и ретрогејминг, формирају се колекције видео-игара. Запослени у медијатеци увек се консултују са младима приликом реконструкције простора, набавке нових медија и садржаја. Често посетиоци и не играју игрице, већ се друже међусобно и са библиотекарима, који су им важни саветници у животу. Осим тога они пишу критике за игре а њихове постове о играма и књигама постављају на каталог медијатеке. За оне који немају медијатеке препорука овог излагача је: „Алати за рад са корисницима присутни су на свим друштвеним мре-

жама, друштвеним форумима”, само треба да се употребе. Медијатека у Сирену је доживела велики успех. За одговор на стварне потребе корисника награђена је, 2014. године, у Француској, а ИФЛА је сврстала међу 10 најбољих. Сазнали смо и да се у овом граду нова јавна библиотека гради по мишљењу локалног становништва, од тога како ће зграда изгледати до тога какве програме у њој желе – партиципативни приступ.²

Јасмина Нинков, директорка Библиотека града Београда, представила је мрежу лидера из целог света презентацијом под називом *ИНЕЛИ иницијатива: шта морате да знате да бисте постали иноватор?* ИНЕЛИ је пројекат глобалне библиотечке иницијативе (ГЛ), Фондације Била и Мелинде Гејтс (БМГФ), која лидерима библиотека пружа могућност да се међусобно повежу како би истражили нове идеје, експериментисали са новим услугама и учили једни од других. ИНЕЛИ-Балкан је својеврсни инкубатор за стварање иновативних библиотечких услуга и идеја које ће унапредити рад јавних библиотека на Балкану. Мрежа је заснована на темељима иноваторског потенцијала самих библиотекара и *Future Library* модела. У излагању је истакнуто да је најефикаснији начин да се осигура будућност библиотека да директори прихвате промене. Најбоље библиотеке развијају своју заједницу, НЕ ФОНДОВЕ, НЕ ПРОГРАМЕ! Важна је социјална улога. Андроид генерације су корисници библиотеке у будућности па је порука ИНЕЛИ иницијативе: јучерашња логика се брише – пратите будућност! Чињеница је да опстају само они који се прилагођавају променама. Индустриска револуција 4.0 је тренутак промене света. Атрактивна библиотека треба да прати трендове и садржи иновативне сервисе и активности за сва животна доба као што су *Self service – 65+*, *Makerspaces* – радни простор са новим технологијама за младе (лего робот) и занатским активностима.

Презентација која је привукла највише пажње свакако је била она коју је представила Магдалена Шнајдер (Беч) на тему: *Ав, ав*, о раду са децом која имају потешкоће у читању, а самим тим и у учењу. Библиотека је у своје просторије довела лиценцираног пса и његовог тренера, који су били публика деци која савладавају слова. Зашто пас?! Наиме, пас је као неми посматрач довољно неутралан да се дислексична деца опусте и не размишљају о грешкама и потенцијалним критикама (пози-

2 Партиципативни приступ подразумева укључивање различитих актера тако да се њихови ставови, мишљења и проблеми, сагледају и уврсте у процес планирања. <http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2014/11/VODIC-participacije-Srpski.pdf>

тиван *feed back*). Циљ је извлачење читања из школског контекста. Читање може бити и забавно – у библиотеци, на пример! Пројекат је финансирала сама Библиотека града Беча у сарадњи са локалним школама – школским психолозима и удружењем које ради са терапијским псима (педагошки пси) а децу су учили како да прилазе псима. За локацију је изабрано једно од могућих 40 одељења, мирно и издвојено. Активности су спровођене ван радног времена са децом узраста од 7 до 10 година, која нису алергична на псећу длаку. Децу су бирали наставници. Што се тиче правног оквира неопходног за реализацију, решен је обрасцима на којима су родитељи давали сагласност за учешће деце у програму. Програм је трајао једно полугодиште, а реализовао се сваке друге недеље, по 50 минута. У паузи деца су се играла са псом (тражио их је скривене у библиотеци и слично). Тренери паса плаћени су за овај рад. Овај програм је и даље актуелан. Тренутно се место реализације мења, и то ван библиотеке. Библиотека ради и научну студију о наведеном програму.

Пројекат *Библиотека за све – сениори у фокусу иновативних библиотечких услуга* био је тема излагања Добриле Бегенишић и Јелене Бенић из Народне библиотеке Србије. Као спона између старије популације и друштвеног окружења библиотеке могу да утичу на бољи квалитет живота старијих особа. Информатичко описмењавање и специјалне услуге (да ти ја прочитам причу бако, и др.), у складу са концептом доживотног учења, омогућавају старијим корисницима да се укључе у праћење савремених трендова у култури и друштвеном животу уопште. Запажањем колегиница да постоји велики проблем у већини домаћих библиотека – кад се заврши пројекат престају и активности, изнет је и закључак да је потребно одржати бар једну активност у току године, чиме је и завршена прва сесија.

Шпањолка Енкарнасион Фуентес Мелеро (Библиотека универзитета у Алмерији) говорила је на тему *Рационализације библиотечких простора и услуга*. Истакла је да су савремене библиотеке простор за кориснике, а не простор за књиге, те да се у складу са тим постулатом и врше све обнове библиотечког простора у Шпанији и земљама Латинске Америке. Библиотеке се претварају у простор за окупљање, лични и колективни развој! Прилагођавајући се потребама савремених корисника увели су аутомате за задуживање и раздуживање књига, електронске читаонице за групни рад, а све рачунаре заменили су лаптоповима. Простори библиотека су од 3 до 6 хиљада m² на 4–5 спратова, плус подруми.

Финансирају их локалне заједнице јер препознају значај библиотека за лични развој сваког појединца, па и целе заједнице. Библиотеке функционишу на принципу: планирати→мерити→деловати. Посредством анкета, предлога и комуникацијом са различитим групама корисника уочавају се потребе. Све активности се мере: услуге, збирке, начин коришћења и слично. Одлуке се доносе на основу добијених података и представљају надлежнима. У складу са потребама корисника врши се пренамена и рационализација простора.

Гошћа из Италије, Антонела Ањоли (Лече), градски секретар за културу, у излагању на тему *Библиотеке које све више укључују нове потребе*, фокус је ставила на значај библиотеке за локалну заједницу и прилагођавање библиотечких услуга новим потребама друштва. Библиотека у одређеном месту реализује различите активности од јавног значаја. Свака активност мора бити у сврси истинских потреба људи који ту живе. Истакла је такође да је сваки медијум подједнако важан у библиотеци, као и важност развијања критичког мишљења о медијима. Што се тиче младих и читања, изнела је чињеницу да млади читају, али на другим медијима. Социолошки аспект указује на компетенције младих у онлајн свету и савршен енглески језик. Дакле, закључујемо: Читање је читање – на било ком медију. Такође, потребно је организовати библиотеке за породице, не само за децу. Навела је да, иако библиотеке морају бити у складу са друштвеним потребама, читаонице неће изгубити смисао захваљујући дигитализацији и да библиотеке треба да имају и фондове плоча, музичких и филмских дискова. Становиште „У библиотекама су занимљиви људи а не књиге”, поткрепила је примером америчких, демократских библиотека, које су стецишта за друштвено окупљање – места на којима се сви пријатно осећају, које имају кафиће, где је могуће правити журке, свадбе. Италијанским јавним библиотекама грађани предлажу активности и учествују у њима. У библиотекама се отварају имејл адресе, скајп налози, фејсбук профили и друго. Библиотеке су представљене као тргови знања, и у том контексту препорука је библиотечке пунктове постављати тамо где је велика фреквенција људи: на улазу у метро, пијаци, шопинг центар. „Данас људи уместо у културни центар иду у тржни центар, због тога би требало и тамо ставити пункт!” – нагласила је.

Колега Адам Софронијевић из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” говорио је о *џејмификацији, дематеријализацији и ма-*

шинском учењу, као изазовима са којима ће се библиотекарима све чешће сусретати. Софронијевић је предочио да ће тек 65 % библиотекара опстати, а то су они који прихвате:

1. Гејмификацију,³ образлажући потребу савремених корисника за дигитално претраживим библиотекама (историјска грађа),
2. Дематеријализацију, уз образложење да један телефон мења до 12 уређаја, при чему се штеди папир, руде – утиче на очување природних ресурса. Осим тога говорио је о апсурдности медијско-информационог описмењавања наводећи да: „Препознавање *fake news* је напад на људе у смислу: Глупи сте јер не знате шта је лажна вест! Не желе да знају јер им није у интересу да знају!”
3. Машинско учење је представио као демократизацију дигитализације.

Директор градске библиотеке у Чачку и председник Библиотекарског друштва Србије Богдан Трифуновић, упознао је присутне са потребом да се ентеријер библиотеке стави у функцију интеракције са корисником 21. века, на примеру своје библиотеке, која се сели у потпуно нову зграду. Нова чачанска библиотека простираће се на више од три хиљаде квадратних метара. У њој ће, уз све постојеће услуге и одељења, постојати електронска читаоница и две конференцијске сале. Посебну пажњу посветили су уређењу ентеријера, нарочито за Дечје одељење, које ће имати покретне полице, тако да ће простор моћи да се трансформише приликом реализације различитих активности најмлађих корисника.

EUNIC конференција била је одлична прилика за стицање нових знања о раду колега широм Европе, као и позитивних примера домаћих библиотека. Дала је увид у начин на који они привлаче нову публику, раде са посебним групама корисника, како укључују технологију у свој рад, мењају простор да би га прилагодили новим потребама и аргументовано лобирају код оснивача за потребна средства. Захваљујући обезбеђеном преводу ова драгоцену прилика максимално је искоришћена за размену мишљења и искустава са излагачима, у циљу побољшања нашег рада и примене нових идеја и достигнућа у установама у којим радимо. Питање је колико су руководиоци наших библиотека и сами библиотекарски инвентивни, храбри и спремни за промене.

³ Теорија гејмификације је изузетно развијена и гради се на корпусу знања прикупљеном у оквирима подручја организационих наука, психологије, информатике, социологије, економије и других научних дисциплина. Пракса гејмификације веома је заступљена у већини делатности данас, али библиотекарство и остале креативне индустрије касне у примени метода и техника које овај концепт пружа за унапређење пословања. <http://ubsm.bg.ac.rs/cirilica/vest/180/predavanje-gejmifikacija-u-bibliotekama>

Наш закључак је да је потребно испитати реалне потребе свих категорија наших суграђана, при том користећи све расположиве проверене методе у истраживању, те планирати садржаје у складу са добијеним резултатима. Организовање адекватних иновативних активности подразумева активно укључивање суграђана, без обзира да ли су активни чланови или не. У складу с тим неопходно је и реконструисати просторе библиотека и правити партнерства са другим локалним организацијама на остварењу циљева. Пример чачанске библиотеке доказује да је битно лобирање код оснивача како би библиотека добила потребну финансијску подршку. Дакле, потребна нам је библиотека која одговара савременим потребама становништва локалне заједнице, која утиче на развој њених појединаца и група. Приоритет су млади и њихове потребе, јер као што су рекле наше колеге из Немачке: „Будућност је сада!”